

СТАНОВИЩЕ

за предложените от гл. ас. д-р Елизавета Пламенова Боева материали във връзка с участието ѝ в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” в направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“ на НБУ

от доц. Правда Кирова

Познавам Лиза Боева от 2011 година, когато тя защити в нашия департамент дисертационния си труд на тема „Битници и хипита. Америка, 1947 – 1972“.

Последваха игралните филми „Вера“ и „Космос“, както и документалните „Лятото на Мона Лиза“ и „Аз бях Джек Керуак“.

Какво обединява работите на Лиза?

Всички те са нестандартни, неписващи се в общата картина, новаторски, дръзки.

Това, което веднага прави впечатление е един друг, надрегионален мащаб, една друга интелектуална независимост, освободена от провинциализъм, от черно-бяло мислене, от конюнктурни представи и ценности.

В конкурса за “доцент” в НБУ към департамент ”Кино, реклама и шоубизнес” гл. ас. д-р Елизавета Боева участва с документалния си филм „Лятото на Мона Лиза” и монографията „Феноменологичен анализ на художествено-документалния филм „Лятото на Мона Лиза””.

Респектира дръзко избраният проблем, смелата трактовка, научната компетентност, богатата ерудиция, с която са реализирани и филмът, и теоретичното му осмисляне. Многогодишното академично образование на Лиза Боева, няколко магистратури в областта на различни изкуства и опитът ѝ като режисьор се усещат, както в цялостната концепция, така и в умелото ѝ структуриране и представяне. Зад всяка теза стои задълбочено познаване на огромен масив от теоретични и критически източници в областта на изкуствата.

За филма

„Художествено-документален експеримент“, по думите на авторката, филмът

„Лятото на Мона Лиза” демонстрира сложно, задълбочено мислене и владееене на филмовия език.

Лиза Боева притежава безспорно умение да актуализира позабравени или не много известни факти от културната история, като ги постави в нов контекст, осмисляйки и тях, и чрез тях човека, обществото и културата по неочакван, дързък и проникновен начин, създавайки сложни връзки, тънки, нюансирани, и същевременно рационално мотивирани на съответното историческо, социологическо или психологическо ниво.

От интригуващо криминално разследване на първи план, филмът постепенно се разгръща в задълбочено интелектуално изследване. Сюжетът е изграден от много пластове информация, осмислени творчески на много нива, с игра между елементи от различни жанрове – от забавна интрига, поднесена с криминален съспенс и ирония към човека, през сатира на медиите и обществото, до сложен културологичен анализ на „феномена Мона Лиза“. Всички те са споени в сложна постмодернистична трактовка, синтезираща най-елитарна, висока материя и жълта хроника с изненадващи обрати, с дълбоки прозрения за изкуството и механизмите на консуматорското общество и с тънки наблюдения върху човешката природа.

Изследвайки защо именно тази картина е обявена за „най-големият шедьовър“, без да има обективни предпоставки за това, Лиза Боева изгражда сложна конструкция от събития и факти от няколко епохи в изкуството, отдалечени с векове, правейки ерудирани препратки към литературата, изобразителното изкуство, музиката...

Още в избора на структура е заложена възможност за постепенно въвеждане и разгръщане на множеството теми, преплетени във „феномена Мона Лиза“, които се развиват прецизно поотделно, напластяват се и постепенно зазвучават мощно и полифонично.

Това богатство се осъществява до голяма степен чрез сложните връзки между изображение и текст. Не илюстративни, както най-често се случва в документалното кино, а по-скоро асоциативни, някъде паралелни, често контрапунктно - иронични, синтезиращи документален и откровено игрален пласт. Синтез, който би бил невъзможен без изключителните качества на твореца Ицко Финци.

С негова помощ авторката Лиза Боева постига особена, „артистична“ документалност - виждаме обективно автентична локация, маршрут,

пейзаж, за който става дума в задкадровия текст и същевременно, чрез интерпретацията на Ицко Финци, „присъстваме“ на субективно психологическо преживяване на ситуацията от съответния герой, за когото се разказва - пробягващ буквалния маршрут на крадеца; „свирец“ на пейката пред реалното любимо кабаре на художника; излизащ от истинската сграда с вдигнати ръце като арестувания, отварящ автентичните прозорци...

Играта между субективния и обективния ракурс към разказа помага да се водят и сплитат богато различните стилистични тоналности – хроникално-документална; историко-изкуствоведска; публицистично-сатирична; поетична; философска.

Лиза Боева намира и акцентира точни детайли, неочаквани нюанси, абсурдни подробности, които не само съдържат и изявяват същностни, симптоматични тенденции, принципи, предразсъдъци, характеристики на замесените личности и социални прослойки, но и се превръщат в ярки метафори на времето и човека.

Авторката притежава тънка ирония, която ѝ помага с безпощадна обективност да демонтира митовете на консуматорското общество, на изкуството, на медиите, на артистичната бохема.

Добре намереното заглавие е прецизен ключ към темата за демитологизацията на феномените, съдържайки играта между документално и метафорично, задавайки онази двойственост, която в тъканта на филма ще се чете на много нива - разказ и визуален стил, задкадров текст, изображение и звук, реална и въображаема музика.

За монографията

Смятам, че монографията на Елизавета Боева „Феноменологичен анализ на художествено-документалния филм „Лятото на Мона Лиза“ представя достойно научния потенциал на департамент „Кино, реклама и шоубизнес“ към НБУ.

В монографията личи задълбочено познаване на културата, изкуството, религията, философията във впечатляващ времеви обхват.

Теоретичната разработка е изградена в четири глави: Структура на филма; Смеслов анализ на филмовите епизоди; Обяснение на избора на конкретни филмови кадри; Музикален анализ на филма; Избор на заглавие.

Още с въведението авторката заявява феноменологичния си подход и

последователно го провежда в анализа на филма.

Феноменологията се занимава с феномените в съзнанието, но за да бъдат достигнати те, е необходимо да се достигне до самите неща, да се опишат така, както се появяват в съзнанието. Всяко явление е видимо от определена гледна точка и в определена перспектива. Феноменологията е учение за гледните точки и за перспективите.

Призивът на Хусерл “Назад към самите неща!“, изразява основата на метода. Същността на нещата може да се постигне само чрез описанието на явленията, „които се явяват пред съзнанието след заключване в скобки на нашите възгледи и убеждения, свързани с естествената ни нагласа, налагаща ни вяра в съществуването на неща.“

За да не изпадна в противоречия със самия Хусерл, който твърди, че „философията трябва да напусне отвличените и безжизнени конструкции, да ни възвърне цялото богатство на света, да обхване всяко негово явление“, предпочитам да използвам тълкуванието на неговите последователи. Феноменологията на Хусерл, според тях, е философски метод, паралелен на импресионизма. Както импресионизмът връща в изкуството цялото богатство на възприятието, десетки нюанси, отражения, цветове, така прави и философът-феноменолог – той не описва нещата такива, каквито са „по идея“, а само такива, каквито му се явяват.

Този подход освобождава авторката за обективно вглеждане в множеството ракурси, гледни точки и перспективи към „феномена Мона Лиза“ преди кражбата и след нея. Истината за феномена трепти някъде там, между вибрациите на многоликите гледни точки. Като изследва богатството на версии, на замесени амбиции и интереси, натискането на пазарните лостове и консуматорски потребности, преплитането на височайши политически и дребни битови съображения, трагикомичната сплав от артистични мечти и човешки недостатъци, механизмите на рекламата и медиите за изграждане имидж на продукта (в случая Мона Лиза), чрез скандал и сензация, Лиза Боева задълбочено, обективно и убедително анализира „раздухването“ на мита.

Проблемът е особено актуален днес, с пораждането и поддържането на митовете в консуматорското общество, с агресивното налагане на телевизионните „икони“ и ценности.

Независимо от факта, че основната тема е анализът на конкретния документален филм, **обхватът на изследването** далече надхвърля тези рамки. Авторката се движи в текста си като задълбочен културолог и при изследването на „мита Мона Лиза“ е направила паралели с широк кръг изкуства – литература, изобразително изкуство, театър, минавайки през Ренесанса, Модернизма до постмодерната култура, ползвайки методите на сравнителното изкуствознание и правейки свободни връзки, разкриващи интелектуалец от 21 век, който в подробности познава както историята, така и съвременното състояние на културния процес.

Трябва да се отбележи, че опитът на Лиза Боева като режисьор и изкуствовед е довел до много плодотворни резултати. Нейните анализи и заключения имат **приносен характер**. Обстойно, обективно и критично е анализирана и доказана тезата за възникването на „мита Мона Лиза“. Проучени и систематизирани са всички съществуващи факти и изследвания за различните причини, породили феномена.

Лиза Боева има множество **публикации** в авторитетни наши и чужди издания. Тя активно участва с доклади на научни форуми. Нейни филми имат многобройни международни участия и награди на престижни световни фестивали.

В момента работи върху новия си авторски проект - изследователско-творческа програма "Уилям Шекспир. Най-известният човек, който никога не е съществувал", която включва академичен труд, цикъл от лекции и семинари, създаване на документален филм от 4 части по темата, създаване на 4 игрални филма по шекспирови пиеси.

Елизавета Боева е сред най-активните колеги в **учебната и преподавателска дейност**. Тя е създала и водила множество авторски курсове към програмите на департамент „Кино, реклама и шоубизнес“ и няма да е пресилено да кажем, че днес тя е любимата преподавателка на студентите със своята компетентност и всеотдайност.

Монографичният труд „Феноменологичен анализ на художествено-документалния филм „Лятото на Мона Лиза““ има качества да обогати и творческо-педагогическия процес. Самият текст предлага достатъчно познавателни елементи, което го прави интересен и полезен за целите на обучението на студенти и докторанти.

Заключение: Обемът и значението на изследвания материал, аналитичността при неговата обработка, сериозните творчески и научни постижения ми позволяват да смятам,

че д-р Елизавета Боева напълно отговаря на изискванията.

Убедено гласувам ЗА заемане на академичната длъжност „доцент“.

01.03.2016

Доц. Правда Кирова